

Баликіна Л.І. Парламентська виборча система в Україні та Білорусії: порівняльні аспекти / Л.І. Баликіна // Еволюція наукової думки в контексті європейського вибору України: матеріали Науково-практичної конференції (Київ, 21 жовтня 2015 року) / Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». – К.:Університет економіки та права «КРОК», 2015. – С. 317-318.

**Баликіна Л. І.**

*Асистент кафедри державно-правових дисциплін*

*ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»*

*Науковий керівник: Француз А.Й., доктор юридичних наук, професор*

## **ПАРЛАМЕНТСЬКА ВИБОРЧА СИСТЕМА В УКРАЇНІ ТА БІЛОРУСІЇ: ПОРІВНЯЛЬНІ АСПЕКТИ**

*Наголошується на проблемі запровадження ефективної парламентської виборчої системи в Україні та Білорусі, пропонуються шляхи оптимізації її в Україні.*

Формування парламенту – насамперед пов'язане з функціонуванням виборчої системи в кожній країні. Весь спектр політико-правових проблем у частині розвитку не лише законодавчої влади, а й системи державної влади в цілому впливає на: становлення і розвиток партійної системи, політичної структуризації суспільства, демократизації державної влади, збалансування політичної системи тощо [1, с. 304]. Вибори є не тільки основоположним інститутом сучасних розвинутих держав, а й «пріоритетною формою безпосередньої демократії» [2, с. 151].

Практика парламентаризму, як правило виділяє три основні типи виборчих систем: мажоритарну, пропорційну та змішану.

Слід наголосити, що переваги мажоритарної системи можна окреслити такими основними аргументами: по-перше, демократизм, оскільки переможцем стає той, хто набрав більшість голосів (врахування інтересів більшості) і простата в застосуванні системи; по-друге, персоніфікація кандидата і його безпосередній зв'язок з електоратом; по-третє, сприяння проходженню до парламенту великих партій, що має прямий вплив на парламентську та урядову

стабільність. Недоліки є такими: не враховується плюралізм інтересів виборців і тих політичних сил, що їх представляють; можливість різного роду тиску на виборців, фальсифікацій і маніпуляцій.

Акцентуючи увагу на окремих положеннях, що основними перевагами пропорційної системи є, по-перше, мінімізація втрати голосів, адже вони розподіляються пропорційно, і як результат – дотримується принцип плюралізму політичних сил; по-друге, зменшується можливість фальсифікацій і маніпуляцій; по-третє, унеможлиблюється проходження до парламенту регіональних радикальних політичних сил, водночас, підвищується ймовірність виконання передвиборчих обіцянок депутатом, який пройшов, маючи підтримку політичної сили.

Отже, до негативних ознак пропорційної системи, на наш погляд, слід віднести, по-перше, відсутність персоніфікації кандидатів і тісного зв'язку з виборцями, а отже, й персональної відповідальності депутата перед виборцями; по-друге, доволі складна система підрахунку голосів і можливість купівлі місць у партійних списках; по-третє, проходження багатьох політичних сил до парламенту зумовлює складнощі у формуванні парламентської більшості, що часто робить уряд нестабільним; по-четверте, відсутність самостійності депутата у прийнятті рішення, його залежність від партійного керівництва.

Слід зазначити, що пошуки ефективної виборчої системи, що об'єднувала б переваги і долала недоліки мажоритарної та пропорційної систем, сприяли виникненню системи, яку традиційно називають змішаною. Практика використання цієї системи спостерігається у ФРН, Литві, Болгарії, Греції, Грузії, Італії та інших країнах. Змішана система передбачає паралельне використання як мажоритарної, так і пропорційної систем.

Можна стверджувати, що зазначена класифікація виборчих систем не є ідеальною, і підтверджується конституційною теорією і практикою. Існує низка інших класифікацій і типологізацій. Тому, починаючи законодавче проектування виборчої системи, слід визначити основні критерії, які повинні відповідати принципам демократизму, а також розуміти, чого необхідно досягнути, чого уникнути та яким воліє бачити суспільство представницький

орган. Зазначимо, що предметом нашої уваги, насамперед, є нинішні виборчі системи в Україні та Білорусі, в цьому контексті слід окреслити, що українським суспільством остаточно ще не визначено тип виборчої системи і виборче законодавство є нестабільним. З нашої точки зору, недопустимим є те, що майже кожні наступні парламентські вибори регулюються новим виборчим законом. Діючий закон закріпив змішану виборчу систему. [3] Така практика, з одного боку, ускладнює реалізацію закону під час проведення виборів, а з іншого – це викликано стрімким суспільно-політичним розвитком України. Однак визначений курс на євроінтеграцію ставить низку зобов'язань перед Україною. У Преамбулі Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським Співтовариством та його державами-членами було підкреслено важливість створення багатопартійної системи з вільними і демократичними виборами [4].

Аналізуючи виборчу систему, за якою обираються депутати парламенту у Палату представників в Республіці Білорусь, приходимо до висновку, що вона залишається незмінною – це мажоритарна система абсолютної більшості. Відповідно у країні згідно з Виборчим кодексом усі депутати Палати представників обираються за одномандатними мажоритарними округами [5]. Кількість місць у Палаті представників – 110.

Узагальнюючи підсумки аналізу виборчих систем в Україні та Республіці Білорусь, слід зазначити, що при виборі належної системи для окреслених держав необхідно враховувати властиві особливості, зокрема, жодна з обраних систем не буде завершеною і досконалою, оскільки кожна має свої позитивні та негативні аспекти. Відомий конституціоналіст В. Шаповал, зокрема, зазначає, що «значення виборчих систем не треба абсолютизувати, і вони мають сприйматися як способи визначення представництва, котре не може бути ідеальним хоча б з огляду на відмінності у голосуванні різних виборців» [6, с. 154]. Отже, відповідно до вище зазначеного, основна характеристика, на яку треба зважати, – це ефективність виборчої системи з юридичної точки зору, тобто стабільної і такої, що відповідає інтересам усього громадянського суспільства. Однак, як свідчить практика реалій сьогодення в Україні, певні політичні сили,

що мають більшість у парламенті, в разі невідповідності виборчої системи їхнім олігархічним і політичним інтересам, роблять спроби чи створюють таку систему, яка б відображала їхні цілі і наміри. Характерним прикладом може слугувати, в цій частині, досвід Білорусії, де одним зі способів уникнути безпідставних і суб'єктивних змін є закріплення основних положень про виборчу систему в виборчому кодексі.

*Список використаних джерел:*

1. Скрипнюк В.М. Розвиток системи державної влади в Україні: конституційно-правові аспекти: монографія / Валентина Скрипнюк. – К. : Логос, 2010. – 504 с.
2. Конституційне право України / за ред. В.Я. Тація, В.Ф. Погорілка, Ю.М. Тодика. – К. : УЦПС, 1999. – 376 с.
3. «Про вибори народних депутатів України»: Закон України від 17.11.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 10, / № 10-11 / . – Стор. 416. – Ст. 73.
4. «Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським Співтовариствами та їх державами-членами»: Міжнародний документ від 14.06.1994 р. // Офіційний вісник України від 29.06.2006. – № 24. – Стор. 203. – Ст. 1794. – Код акту 36581/2006.
5. Избирательный кодекс Республики Беларусь : [принят Палатой представителей 24 января 2000 г.: одобрен Советом Республики 31 января 2000 г.]: с изменениями и дополнениями по состоянию на 8 декабря 2013 года. – Минск : Национальный центр правовой информации Республики Беларусь, 2014. – 222, [1] с.
6. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: підручник / В. М. Шаповал. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 495 с.